

'De beste manier van lesgeven bestaat niet'

Onderwijsonderzoekers hebben geen antwoord op de vraag wat goed lesgeven is, zegt **Klaas van Veen**, hoogleraar Onderwijskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen. 'We kunnen inzichten aanreiken. De rest is aan de leraar.'

Hoe gaat het met de Nederlandse leraar? 'Goed. We staan al jaren in de top tien van landen met goed onderwijs. Maar de Nederlandse leraar krijgt voortdurend negatieve pers. We zouden veel slechte leraren hebben. Een hardnekkige mythe. Iedereen kent wel een leraar die er niks van bakt. Die zou dan tekenend zijn voor het hele onderwijs. Maar als je kijkt naar onderzoek, blijkt dat leraren het over het algemeen goed doen. Er wordt hard gewerkt. We hebben het natuurlijk over een grote groep: alles bij elkaar, zo'n 300 duizend mensen. Leraren hebben vaak veel plezier in hun werk. Willen graag met leerlingen werken en hun vak overdragen. Daarin zit voor hen de kick.'

Los van de negatieve beeldvorming loopt alles dus op rolletjes?

'Het vak is mooi, maar het werken in de school kan stukken beter. Scholen kampen met veel administratie, een hoge verantwoordingsdruk. Sommige scholen gaan daar goed mee om. Die schaffen bijvoorbeeld alle vergaderingen af en behouden alleen de strikt noodzakelijke. Veel vergaderingen ontaarden in het doen van mededelingen en het herhalen van vorige vergaderingen. Daar kun je ook zonder. Er wordt al jaren geroepen dat de leraar centraal moet staan, maar dat gebeurt niet echt. De leraar heeft nog altijd weinig zeggenschap. De regeldruk neemt niet af, de klassen blijven groot, en leraren hebben nog altijd veel taken naast het lesgeven. Ook staat het salaris al jaren stil. Ondertussen bemoeit iedereen zich ertegenaan, allerlei experts die zelf niet

lesgeven of kunnen lesgeven.

Nog steeds vinden er veranderingen plaats die buiten de invloed van leraren om gaan. Er wordt nog steeds veel over leraren gepraat en besloten.'

Zoals door onderwijsonderzoekers bedoelt u?

'Ja, ook. Dat was lange tijd inderdaad zo. Nu is dat minder, hoop ik. Ik vind dat onderwijsonderzoekers altijd aan leraren moeten kunnen uitleggen wat de relevantie is van hun onderzoek.'

En dat kunt u?

'Hier bij de lerarenopleiding kunnen we dat. We richten ons nadrukkelijk op de vragen van scholen en leraren.

Voorheen waren de meeste onderwijsonderzoeken sterk theoretisch gericht. Dat is nuttig voor de ontwikkeling van de wetenschap. Maar het belang voor het veld was weleens ver te zoeken. Nog steeds ervaren universitaire onderzoekers veel druk om zich te richten op dat soort onderzoek: zij moeten veel internationaal publiceren en daarvoor hun onderzoek inbedden in theoretische discussies die internationaal spelen.

In het verleden is onderwijsonderzoek gebruikt voor ideologische doeleinden. Dat is kwalijk. Denk aan het Studiehuis. De invoering was in 1998 – al weer even geleden, maar ik ben de normatieve discussies erover niet vergeten. Het idee was in potentie rijk, maar de uitwerking bleek plat: de leraar moest niet meer voor de klas staan, maar leerlingen zelfstandig laten leren. Veel leraren gaven aan dat dit in hun lessen niet ging werken. Tegen hen werd gezegd: "Je

Klaas van Veen (1970) is sinds vorig jaar hoogleraar Onderwijs bij de universitaire lerarenopleiding van de Rijksuniversiteit Groningen. Hij is adviseur van de Onderwijscoöperatie en vice-voorzitter van de Vereniging Lerarenopleiders Nederland (Velon).

>>

'Leraren laten zich nog te vaak van alles wijsmaken'

bent ouderwets, traditioneel, lui en moe. Naar jou luisteren we niet."

Als iemand vroeg of er bewijs was, werd er gezegd: "Dit hoeven we niet te bewijzen. Dit weet iedereen." Onderwijsonderzoekers hadden toen veel harder moeten zeggen: "Dames en heren, wat we wéten, is dat de beste manier van lesgeven in het algemeen niet bestaat."

Wat kunnen onderwijsonderzoekers voor leraren betekenen?

'Zij zouden leraren niet moeten zeggen wat ze moeten doen. Lesgeven is contextafhankelijk: het hangt af van het onderwerp en doel van je les, van wanneer je lesgeeft, van wie je tegenover je hebt, van het type interactie.

Maar onderwijsonderzoekers kunnen wel begrippen en kaders aanreiken waarmee leraren zelf hun lessen kunnen verbeteren. We weten bijvoorbeeld dat het werkt om je lessen goed te structureren. Of om te laten blijken dat je hoge verwachtingen hebt. Maak deze inzichten je eigen en pas ze zo toe dat ze voor jou het beste werken.

Onderwijsonderzoekers bemoeien zich nu nog te

vaak met de toepassing. En leraren laten zich nog te vaak van alles wijsmaken. Ik kom op scholen waar leraren moeten bijleren, "omdat de samenleving verandert" of "vanwege de jeugd van tegenwoordig". Wat een clichés. Alsof scholen en leraren buiten de samenleving staan. Of leraren krijgen te horen dat hun kennis is verouderd. Alsof de grammaticaregels van Duits zo snel veranderen dat leraren zich elk jaar moeten laten bijscholen.'

Is de aanhoudende roep om professionalisering overdreven?

'Door bij- en nascholing van leraren zouden we het onderwijs verbeteren. Maar dat is niet altijd zo. Er zijn eigenlijk maar een paar goede redenen voor de professionalisering van leraren. Lesgeven en leren zijn complexe fenomenen en daar kun je altijd meer over leren.

Vaak hoor je in de discussies over scholing dat een hoger opleidingsniveau zou leiden tot beter lesgeven. Maar dat is maar de vraag. Dit hebben we een aantal jaren geleden uitgezocht op verzoek van het ministerie. Ja, in Finland heeft elke leraar een mastertitel. Maar in Frankrijk ook en daar is het onderwijs stukken slechter. Je hoeft geen mastertitel te behalen of – zoals de huidige trend is – te promoveren. Het wél doen is prima, maar

voor de kwaliteit van het lesgeven maakt het niet uit. Voor goed lesgeven moet je vooral goed kunnen communiceren met leerlingen. Een mastertitel is daar geen garantie voor.'

U bent ook adviseur van de Onderwijscoöperatie die zich onder meer hard maakt voor het beroepsregister voor leraren. Wat vindt u van dit register?

'Met de intentie erachter is niets mis: leraren kunnen ermee laten zien dat ze aan hun professionalisering werken. Maar registratie op deze manier garandeert geen verhoging van de onderwijskwaliteit. Er is bijvoorbeeld geen controle: registratie laat niet zien of iemand ook werkelijk goed functioneert.'

Kan die controle niet worden toegevoegd?

'Het is de vraag of je dat moet willen, want dat betekent nog meer administratie. Daarmee verhoog je de drempel voor de individuele leraar. De gedachte is ook dat je de beroepsgroep beter kunt organiseren als alle leraren geregistreerd zijn. Dat is een goed, maar vooral strategisch en politiek argument. De kwaliteit van het lesgeven gaat er niet door omhoog.'

Nu is het onbekend hoeveel onbevoegde leraren er voor de klas staan. Een verplicht beroepsregister zou daarin verandering kunnen brengen.

'Onbevoegde leraren zijn het probleem niet: zij vormen niet het grote gevaar voor de onderwijskwaliteit zoals soms wordt gesuggereerd. Zij staan vaak een paar jaar onbevoegd voor de klas. Dan halen ze hun bevoegdheid of gaan ze weg. De vraag is eerder: hoe houd je goede leraren in het onderwijs? En urgenter: hoe zorg je dat enthousiaste, net afgestudeerde leraren een baan krijgen?'

Zijn er nog andere uitdagingen voor het onderwijs?

'Er zitten weeffouten in het huidige onderwijssysteem. Leraren kunnen bijvoorbeeld soms moeilijk differentiëren, omdat zij veel stof in korte tijd moeten behandelen met leerlingen die te veel verschillen qua niveau en motivatie. In plaats van leerlingen in te delen in vmbo, havo en vwo, zouden ze elk vak op hun eigen niveau moeten kunnen volgen. Nu worden leerlingen in principe op basis van hun zwakste vakken ingedeeld. We moeten kijken hoe we alle leerlingen kunnen laten excelleren in de vakken waarin ze goed zijn. Daarvoor moeten we het systeem ter discussie stellen en het aanpassen. Maar dit moet voorzichtig, want veel werkt wel. En dat mag niet kapot.' ■

INTERVIEW

